

1^η Συνέντευξη: Καθηγητής Πέτρος Θέμελης

Θεματική: Αρχαιολογία και Συμμετοχικότητα

Θα μπορούσατε να μας πείτε λίγα λόγια για τη σημασία των αρχαίων θεάτρων στο παρελθόν, καθώς και γιατί θα πρέπει να μας ενδιαφέρουν σήμερα;

Π.Θ.: Η πλέον αντιπροσωπευτική γιορτή όλων των πολιτισμένων λαών είναι το Θέατρο, όπου αποκαλύπτεται το πνευματικό κεφάλαιο, η πολιτιστική θωράκιση μιας πολιτείας, η κοινωνική αρετή ενός λαού. Το Θέατρο πλάθει, καλλιεργεί και μορφώνει την κοινωνική συνείδηση, καθαρίζει τα άτομα από ατομικές ροπές, τα καθιστά άξια του συνόλου. Η αθηναϊκή δημοκρατία έδωσε κεντρικό ρόλο στον ανοιχτό διάλογο και το Θέατρο ήταν ο προνομιούχος τόπος για αυτό. Στο Θέατρο ο λαός ακούει, βλέπει και κρίνει. Ο λόγος δινόταν και σε άτομα που δεν είχαν θέση στους θεσμούς της πόλης, μπορούσαν δηλαδή να ακουστούν και φωνές γυναικών, ξένων και δούλων. Μόνο άνδρες πολίτες (ηθοποιοί) έπαιζαν όλους τους ρόλους, ωστόσο στο ελληνικό δράμα πρωταγωνιστούν και γυναίκες δυναμικές, όπως ην Αντιγόνη, η Μήδεια, η Εκάβη και άλλες. Η ελληνική τραγωδία είχε παίξει τεράστιο ρόλο στην ανάπτυξη της πολιτικής ζωής στην αρχαιότητα και εξακολουθεί να παίζει μέχρι τις μέρες μας.

Πως μπορεί το ευρύ κοινό να αγκαλιάσει το αρχαίο θέατρο της Σπάρτης; Τι δείχνουν οι δράσεις που κατά καιρούς πραγματοποιούνται στο Αρχαίο Θέατρο Μεσσήνης;

Π.Θ.: Στο απώτερο λαμπρό παρελθόν της Μεσσήνης, πλήθη γέμιζαν το Θέατρο για να δουν, να ακούσουν, να συζητήσουν, να διασκεδάσουν, να σκεφτούν. Πλήθη συρρέουν σήμερα από όλο τον κόσμο για τους ίδιους λόγους. Το Εκκλησιαστήριο, το Θέατρο και το Στάδιο της αρχαίας Μεσσήνης, μετά από στερεωτικές και αναστηλωτικές επεμβάσεις είναι ικανά να δεχτούν θεατές στην ανοιχτή αγκαλιά τους, στεγάζουν και πάλι δημιουργίες, δρώμενα και τέχνηρα υψηλής αισθητικής, αναλαμβάνοντας σημαντικό παιδευτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο με παράλληλα οικονομικά οφέλη. Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι να καταστήσουμε τον κάθε πολίτη πνευματικά και συναισθηματικά μέτοχο του πολιτιστικού αγαθού με κέντρο το Θέατρο.

Μπορείτε να μας πείτε λίγα περισσότερα για το ιστορικό πλαίσιο του Αρχαίου Θεάτρου Σπάρτης; Πότε ήταν η περίοδος ακμής του και ποια η σημασία του για τον δημόσιο χώρο της αρχαίας πόλης;

Π.Θ.: Οι μεγάλες νίκες στον Μαραθώνα, τις Θερμοπύλες, τη Σαλαμίνα και τις Πλαταιές ενάντια στα περσικά στίφη εξακολουθούσαν να ασκούν ιδιαίτερη αίγλη και να ξυπνούν πατριωτικά αισθήματα στους Έλληνες και ιδιαίτερα στους Λάκωνες ως τα χρόνια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας. Οι Λάκωνες καυχόνταν για τη συμβολή τους, σε βάρος μάλιστα των Αθηναίων, και την πρόβαλαν δεόντως με μνημεία, και με ειδικές εφηβικές τελετές που στα ελληνιστικά χρόνια τελούνταν και στο χώρο του Θεάτρου που λειτουργούσε χωρίς σταθερή σκηνή ώστε οι θεατές να απολαμβάνουν χωρίς εμπόδια τη θέαση των αθλοπαιδιών. Έσερναν την κινητή σκηνή μπροστά στην ορχήστρα για την τέλεση λατρευτικών θεατρικών δρώμενων της δικής τους δωρικής πολιτιστικής παράδοσης.

Έχουν υπάρξει παρόμοια παραδείγματα σκηνοθηκών με αύλακες κύλισης σε άλλα αρχαία θέατρα του ελλαδικού χώρου;

Π.Θ.: Τα αρχαία Θέατρα, Μεσσήνης, Θουρίας και Μεγαλόπολης, ενταγμένα στον γεωγραφικό χώρο της μεσσηνιακής και της αρκαδικής επικράτειας, συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους ως μνημεία αρχιτεκτονικής, τα οποία οικοδομήθηκαν ταυτόχρονα και συγκεντρώνουν κοινά χαρακτηριστικά, όπως μεγάλες διαστάσεις, και προσθήκη σκηνοθηκών και κινητών σκηνών σε μια οικοδομική φάση της μακραίωνης ιστορίας τους που χρονολογείται μεταξύ 2ου και 1ου αιώνα π.Χ., σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα. Στην ίδια αρχιτεκτονική ενότητα με τα τρία παραπάνω μεσσηνιακά/αρκαδικά θέατρα ανήκει και το μεγάλο Θέατρον της Σπάρτης, που εμφανίζεται, σύμφωνα τουλάχιστον με τα ως τώρα ανασκαφικά στοιχεία, με τα ίδια χαρακτηριστικά, όπου προέχει η κινητή σκηνή της ύστερης ελληνιστικής οικοδομικής φάσης.

Όπως έχετε αναφέρει στο σύντομο εγχειρίδιό σας με τίτλο «Ανασκαφή», ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της αρχαιολογικής κοινότητας και των μεθόδων ανασκαφής είναι η τήρηση ενός ενιαίου συστήματος τεκμηρίωσης. Θα μπορούσατε να μας μιλήσετε για τον ρόλο του αρχαιολογικού ημερολογίου στο αρχαίο θέατρο Σπάρτης; Πώς έχει αλλάξει η χρήση αυτού του εργαλείου από την εποχή των πρώτων βρετανικών ανασκαφών στο θέατρο; Είναι κάτι που εσείς οι ίδιοι χρησιμοποιείτε μέχρι σήμερα;

Π.Θ.: Η καθημερινή και λεπτομερής τήρηση των ανασκαφικών ημερολογίων γίνεται σήμερα ή μπορεί και πρέπει να γίνεται ψηφιακά. Αυτό δεν σημαίνει ότι έχει αλλάξει η μεθοδολογία της ανασκαφικής διαδικασίας και καταγραφής των δεδομένων, η οποία ακολουθεί το σύστημα που καθιέρωσαν οι πρωτοπόροι Άγγλοι αρχαιολόγοι στις μεγάλες

ανασκαφές τους στις Ινδίες, την Αίγυπτο και αλλού. Το ίδιο σύστημα εφάρμοσαν και οι Άγγλοι αρχαιολόγοι στις πρόσφατες σχετικά ανασκαφές τους στο Θέατρο της Σπάρτης.

Ποιοι είναι οι στόχοι του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ για τα αρχαία θέατρα της Ελλάδας στο μέλλον;

Π.Θ.: Κύριος στόχος μας στο Δ.Σ. του Διαζώματος είναι τα θέατρα, με την έννοια ότι το «Διάζωμα» βοηθάει τους αρχαιολόγους της Υπηρεσίας στην αναζήτηση χρημάτων από χορηγούς για την εκπόνηση αρχιτεκτονικών-στατικών-γεωτεχνικών μελετών ως προϋπόθεση ένταξης των υψηλού κόστους εργασιών αποκατάστασης και αναστήλωσής τους σε ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα. Οι εργασίες αναστήλωσης των θεάτρων εκτελούνται αποκλειστικά από τις κατά τόπους Εφορείες Αρχαιοτήτων. Το Διάζωμα θα συνεχίσει να εξασφαλίζει χορηγίες για τη χρηματοδότηση των αναγκαίων μελετών αναστήλωσης των θεάτρων. Η εκπόνηση των μελετών ανατίθεται σε αρχιτέκτονες μηχανικούς και παραχωρούνται από το Διάζωμα στο Υπουργείο Πολιτισμού. Θα συνεχίσω επίσης να υποστηρίζω τις προσπάθειες του Σταύρο Μπένο και στο μεγάλο εγχείρημα που έχει αναλάβει στην πολύπαθη βόρεια Εύβοια με τη ανάθεση πλήθους μελετών και την αμοιβή των μελετητών από χρηματοδοτήσεις χορηγών.

Πέτρος Θέμελης

Σχετικά με το πρόγραμμα «AToS: A Living Monument»

Το ψηφιακό πρόγραμμα «AToS: A Living Monument» είναι μία δράση του Σωματείου ΔΙΑΖΩΜΑ με στόχο την διαδικτυακή προβολή του Αρχαίου Θεάτρου Σπάρτης στο ευρύ κοινό. Η μορφή του project αφορά μια φιλική ιστοσελίδα, η οποία θα παρουσιάζει την ολοκληρωμένη και διαδραστική εικόνα του Αρχαίου Θεάτρου Σπάρτης – Ζωντανού

Μνημείο με αρχιτεκτονική, αρχαιολογική, ιστορική, κοινωνική και οικολογική προσέγγιση.

Το πρόγραμμα υπηρετεί τους κάτωθι επιμέρους στόχους:

- Ολιστική και διαδραστική παράθεση σημαντικών αρχιτεκτονικών, αρχαιολογικών, ιστορικών, κοινωνικών και οικολογικών γνώσεων του Αρχαίου Θεάτρου της Σπάρτης. Προσέγγιση ειδικού και μη κοινού, τόσο σε τοπικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο και ιδιαίτερα των νέων.
- Κοινωνικοποίηση του Αρχαίου Θεάτρου της Σπάρτης με την ενθάρρυνση του κοινού να έρθει σε επαφή με το αρχαίο θέατρο, και να λειτουργήσει σαν ένα «ζωντανό» σημείο συνάντησης, επικοινωνίας και δημιουργίας. Ενδυνάμωση της πολιτιστικής δραστηριότητας στο Αρχαίο θέατρο Σπάρτης και στον περιβάλλοντα χώρο ως brand name. Καλύτερη ένταξη στον αστικό χώρο τής πόλης για να αγκαλιαστεί από την πόλη, τους κατοίκους και τους επισκέπτες.
- Το ψηφιακό πρόγραμμα για το Αρχαίο Θέατρο της Σπάρτης καθίσταται παράδειγμα για την προώθηση ενός σύγχρονου τρόπου ανάδειξης αρχαίων μνημείων και δημιουργίας τόπων πολιτισμικής αναφοράς. Έτσι θα συμβάλει και στην ανάδειξη της του έργου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λακωνίας και του Υπουργείου Πολιτισμού στη διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς της χώρας.

Μέλη Προγράμματος

Για την υλοποίηση του προγράμματος «AToS: A Living Monument» έχει συγκροτηθεί μια διεθνής ομάδα νέων ερευνητών αρχαιολογίας – διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ψηφιακής επικοινωνίας.

Τον σχεδιασμό, την επιστημονική έρευνα του προγράμματος και την επίβλεψη της υλοποίησης έχει αναλάβει η Δάφνη Μάρτιν (Daphne D. Martin), πτυχιούχος Κλασικών σπουδών, Πανεπιστήμιο Yale και Masters in Classics (Distinction) Πανεπιστήμιο Cambridge. Είναι υποψήφια διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Cambridge, με τη διδακτορική της έρευνα να αφορά τους τομείς της Κλασικής Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης με επίκεντρο την Αρχαϊκή Σπάρτη. Η Δάφνη Μάρτιν είναι μία εκ των «Πρεσβευτών» των Αρχαίων Θεάτρων του Διαζώματος για το Αρχαίο Θέατρο της Σπάρτης.

Μέλη της ομάδας είναι: η Κωνσταντίνα Μαρκόγλου, αρχαιολόγος και μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Δ.Π.Μ.Σ. «Διαχείριση Μνημείων: Αρχαιολογία, Πόλη και Αρχιτεκτονική» του ΕΚΠΑ, καθώς και η Νίκη Αλεξοπούλου, φιλόλογος και απόφοιτη του μεταπτυχιακού προγράμματος Heritage Management του Ο.Π.Α. και του Kent University. Στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης θα συμμετέχει η Κατερίνα Κοκκοτος, Ελληνο-Αμερικανίδα με ρίζες από τη Σπάρτη που σπουδάζει στο Phillips Andover Academy.